

Sexuálne biografie mužov a žien

Dagmar Švihelová, Martina Hrozenská

Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva UKF, Nitra, Slovensko

Úvod

Počas časového obdobia viacerých desaťročí sme podrobne informovaní o zmenách sexuálnych vzorcov správania, čiastočne aj o zmenách v postojoch k sexualite, avšak málo pozornosti je venované téme, ako si muži a ženy konštruujú svoje sexuálne biografie.

Než mladí muži a ženy v súčasnosti uzavrujú manželstvo alebo vstúpia do dlhodobého vzťahu, majú v našej spoločnosti priestor, aký tu nikdy predtým nebol - realizovať svoje sexuálne vzťahy. Kedy a ako do sexuálnych vzťahov vstúpia, rozhodujú sami/é.

Neprehľadnosť, ktorá v oblasti sexuality otvára jednotlivcom nové šance a slobody, súčasne prináša aj množstvo záťaž. Podľa Sticha (2003) dospievajúci/e si musia v oveľa vyššej miere ako doposiaľ vybrať svoju vlastnú biografiu a nemôžu sa viac „slepo“ spoliehať na vzor spoločensky predznačenej „normálnej“ životnej cesty mladej ženy, mladého muža, ľubostného páru atď.

Spoločnosť sotva ponúka návody na vytváranie vlastného života, ktoré pozostávajú z „má sa“ predpisov, ale skôr „môže sa“ ponuky. Keďže už žiadny životopis nie je podľa Beck-Gernsheim (1994) tradične predpísaný, ale otvorený, čím sa súčasne stáva aj nestabilný, vznikajú „Patchwork-biografie“, „amatérske biografie“, „reflexívne biografie“ alebo „výberové biografie“. Aj rozhodnutie, vybrať si tradičnú biografiu, je rozhodnutím, ktoré musí byť zdôvodnené.

Čo sú sexuálne biografie?

Pojem biografia pochádza z gréckeho *bíos* – život a *gráphein* – písať. Sexuálna biografía tak môže byť popísaná ako popis, opísanie sexuálneho života.

Sexuálne biografie považujeme za konštrukty toho, na čo sa muži a ženy v spomienkach, postojoch a pocitoch, vo vzťahu k svojmu sexuálnemu životu pamätajú a ako si ich v kontexte svojej životnej situácie (teda individuálnych, sociálnych, vývinovo a pohlavne špecifických rámcových podmienok a významových vzorcov) interpretujú.

Typológie sexuálnych biografí sa rôznia. Napríklad Schmidt et al. (2003) rozlišujú nasledovné vzťahové biografie:

- a) tradičné biografie – sem patrí kontinuálna biografía a ovdovená biografía
- b) nekonvenčné biografie – kam zaraďujú prerušenú biografiu a reťazovú biografiu
- c) vzťahovo vzdialené biografie – tvorí rozptýlená biografía a vzťahovo chudobná biografía.

Obsahovo sú však predstaviteľné aj iné typológie. Haavio-Mannila et al. (2003) zozbierali a analyzovali 166 autobiografií, ktoré napísali muži a ženy z Fínska o ich sexuálnom a vzťahovom živote. Analýza autobiografií poskytla päť typov organizácie sexuálnych vzťahov: „spokojná monogamia“, „devitalizované vzťahy“, „seriálne vzťahy“, „paralelné vzťahy“, „hľadajúci partnera/ku“ .

Výskum sexuálnych biografii

Subjektívne konštruovaný sexuálny život je v plnosti prípustný len subjektom (mužom a ženám) samotným. Ale môže sa priblížiť druhému napr. vo forme biografického rozprávania príbehu o sexuálnom živote a pod. My sme ako výskumný nástroj zvolili dotazník, a to predovšetkým z dvoch dôvodov: aby sme získali rovnaké údaje od všetkých respondentov a respondentiek a mohli ich podrobiť matematicko-štatistickým analýzám, a taktiež kvôli počtu respondentov a respondentiek (324 mužov a žien vo veku 20-30 rokov), ktorých voľne písané alebo hovorené príbehy by bolo veľmi náročné spracovať.

Avšak aby nami položené otázky neskresľovali sexuálne príbehy respondentov a respondentiek a boli nami správne pochopené, koncipovali sme dotazník s možnosťou voľných, doplňujúcich odpovedí a otvorených otázok.

Uvedomujeme si, že sexuálny život človek je príliš komplexný, než aby mohol byť plne vyjadrený pomocou jedného dotazníku. Preto si nerobíme nárok na zovšeobecnenia výsledkov, ale zisťujeme len vybrané aspekty sexuálnych biografii, pričom sme sa zamerali na zisťovanie tých oblastí sexuálnej biografie, ktoré považujeme z hľadiska konštruovania typov sexuálnych biografii za významné.

Sexuálne biografie – výskumné zistenia

Nami vytvorená typológia sexuálnych biografii zohľadňuje predovšetkým: skúsenosť s pohlavným stykom, trvanie sexuálnych vzťahov a „singel“ períód (obdobia bez trvalého vzťahu), typy sexuálnych vzťahov a ich počet.

Pri konštruovaní typológie sme vychádzali z diferencovania nasledujúcich typov sexuálnych vzťahov:

Vzťahy, ktoré respondenti označili ako trvalé, sme rozdelili do dvoch typov, a to na krátkodobé a dlhodobé. **Dlhodobý vzťah** ponímame ako vzťah, ktorý respondent/ka označil/a ako trvalý a jeho trvanie je 1 rok a viac. **Krátkodobý vzťah** je potom charakterizovaný ako vzťah, ktorý respondent/ka označil/a ako trvalý a jeho trvanie je menej ako 1 rok.

Taktiež rozlišujeme pojem **náhodný vzťah** (pod ktorým rozumieme vzťah, ktorý respondent/ka označil/a ako „sexuálny vzťah bez záväzkov“), od pojmu **náhodný kontakt** (ktorým vymedzujeme sexuálny kontakt, ktorý respondent/ka označil/a ako „náhodný kontakt“, „tzv. sex na jednu noc“). Hlavný rozdiel v rozlišovaní týchto termínov spočíva v tom, že pri náhodnom vzťahu nešlo

o jednorázový sex, ale mal spravidla dlhšie trvanie, t.j. sexuálny kontakt s daným/ou partnerom/kou sa opakoval, avšak respondenti/ky tento vzťah neopísali ako partnerský/trvalý vzťah.

Na základe subjektívnych výpovedí mužov a žien mladšieho dospelého veku sme konštruovali nasledovné typy sexuálnych biografii:

1. **nesexuálna** - bez pohlavného styku, prevládajú krátkodobé vzťahy - dĺžka žiadneho vzťahu neprekročila 1 rok
2. **vzťahovo chudobná** - dva krátkodobé vzťahy alebo menej, pričom celkové trvanie vzťahov je 1 rok a menej a do č.6 nepatrí
3. **monogamná** - prevláda jeden monogamný/dlhodobý vzťah, ktorý trvá viac ako 1 rok
4. **seriálna – dlhá** - prevládajú dlhodobé vzťahy - minimálne 2 dlhodobé vzťahy, celkové trvanie dlhodobých/krátkodobých vzťahov presahuje celkové trvanie singel periód¹
5. **seriálna – krátká** - prevládajú krátkodobé/dlhodobé vzťahy - minimálne 2 krátkodobé/dlhodobé vzťahy, celkové trvanie dlhodobých/krátkodobých vzťahov nepresahuje celkové trvanie singel periód a do č.2 nepatrí
6. **promiskuitná** - prevládajú náhodné vzťahy alebo kontakty nad krátkodobými/dlhodobými vzťahmi – minimálne 3 náhodné vzťahy alebo kontakty
7. **nezaradené biografie** – tie, ktoré sú individuálne a nedajú sa zaradiť do horeuvedených sexuálnych biografii.

Mužské a ženské sexuálne biografie?

Ako naznačujú výsledky výskumu, uvedené v tabuľke č.1, pre mužov a ženy vo veku 20-30 rokov je najtypickejšia seriálna biografia. Muži si organizujú svoj sexuálny život v porovnaní so ženami častejšie promiskuitne, kým monogamná biografia ako hlavný sexuálny štýl sa vyskytuje častejšie u žien a u mužov je skôr výnimkou. Ukazuje sa, že nesexuálna biografia je na ústupe (pri výskume počet respondentov/iek v tejto biografii bol najnižší. Z dôvodu používania matematicko-statistických postupov sme boli nútení „doplniť“ potrebný počet respondentov/iek v tejto biografii, takže údaj o počte respondentov/iek v tejto biografii je skreslený). Môžeme konštatovať, že pre generáciu 20-30 ročných bolo počas mladosti možné, vyberať si spomedzi rozličných sexuálnych biografii.

Tab.1: Počet mužov a žien v jednotlivých sexuálnych biografiiach (324 študentov a študentiek, vek: 20-30 rokov, lokalita: Nitra)

	Nesexuálna	Vzťahovo chudobná	Monogamná	Seriálna – dlhá	Seriálna –krátká	Promiskuitná
Muži	7	18	6	36	25	40
Ženy	26	25	42	44	33	22

¹ „singel“ perióda – obdobie bez trvalého partnerského vzťahu

Kedy a s kým vstupujú muži a ženy do sexuálneho života?²

Rozdiely v priemernom veku prvého pohlavného styku z hľadiska sexuálnych biografíí poukazujú na výrazne nižší vek respondentov a respondentiek promiskuitnej sexuálnej biografie (tab.2).

Čo sa týka prvého/prvej sexuálneho/jej partnera/ky, aj keď najčastejšou odpoveďou bez rozdielu z hľadiska sexuálnych biografíí bol trvalý/á sexuálny/a partner/ka (tab č.3), grafy č.3 znázorňujú rozdiely podľa sexuálnych jednotlivých biografíí.

Tab.2: Priemerný vek prvého pohlavného styku podľa jednotlivých sexuálnych biografíí (324 študentov a študentiek, vek: 20-30 rokov, lokalita: Nitra)

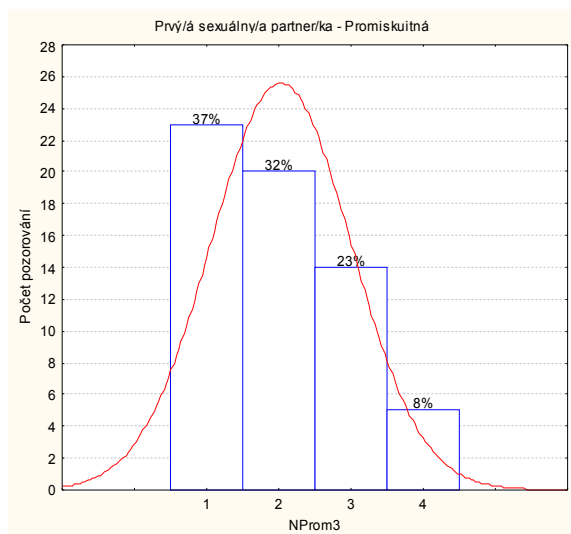
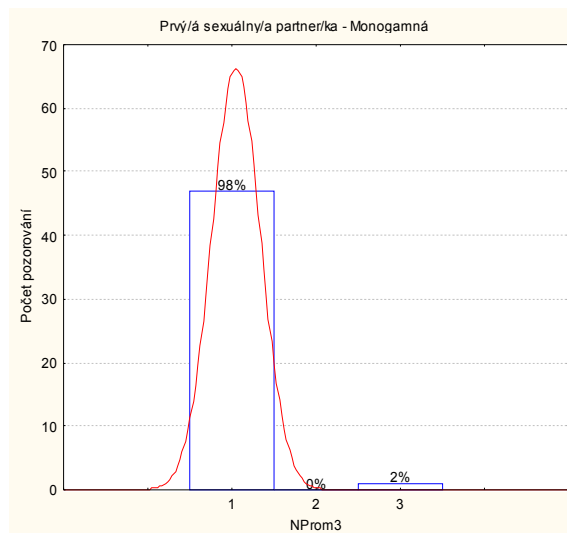
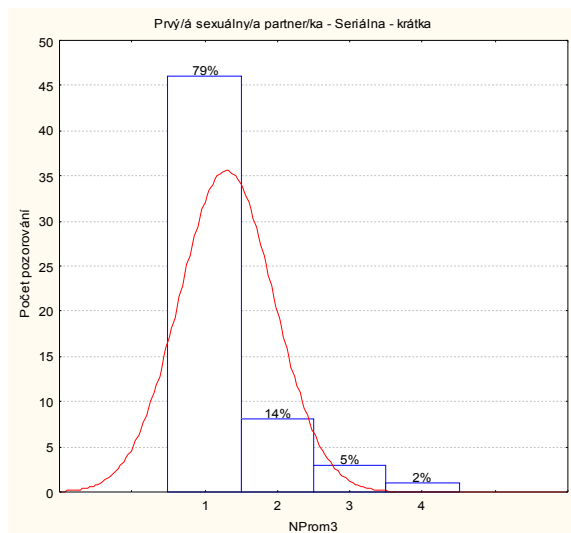
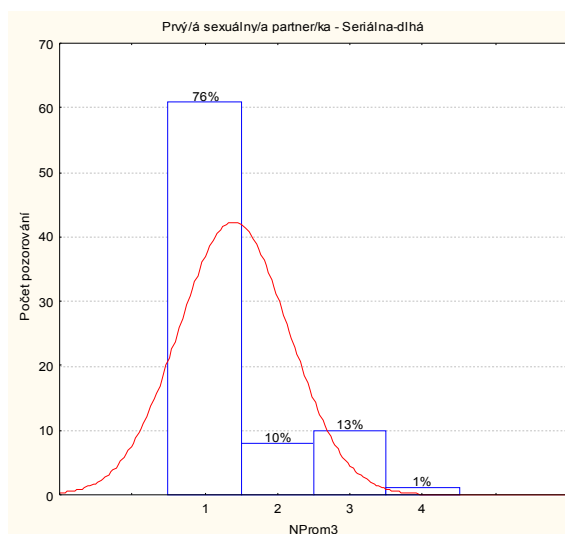
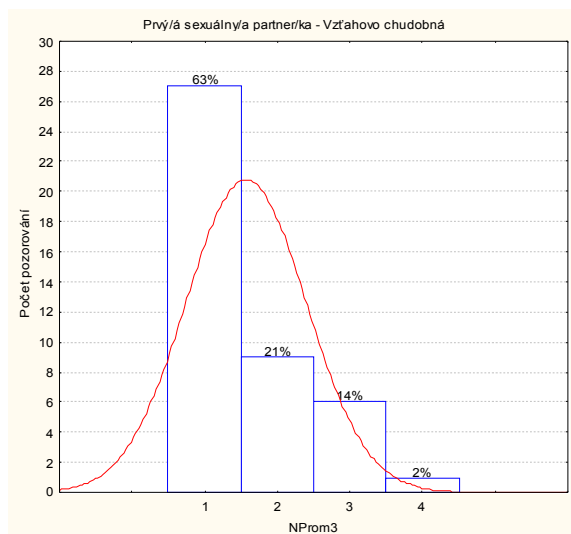
	Vzťahovo chudobná	Monogamná	Seriálna – dlhá	Seriálna – krátka	Promiskuitná
priemer	17,7	17,3	17,3	17,1	15,5

Tab. 3: Typ prvého/prvej sexuálneho/sexuálnej partnera/ky (324 študentov a študentiek, vek: 20-30 rokov, lokalita: Nitra)

	Vzťahovo chudobná	Monogamná	Seriálna – dlhá	Seriálna – krátka	Promiskuitná
Najčastejšia odpoveď	trvalý/á partner/ka	trvalý/á partner/ka	trvalý/á partner/ka	trvalý/á partner/ka	trvalý/á partner/ka

Legenda: 1-trvalý partner/ka, 2-náhodný/á partner/ka, 3-v rámci sexuálneho vzťahu bez záväzkov“, 4-iné

² nakoľko respondenti a respondentky nesexuálnej biografie pohlavné styky ešte nerealizovali, v nasledujúcich analýzach nebudú uvedení/é

Legenda: 1-trvalý partner/ka, 2-náhodný/á partner/ka, 3-v rámci sexuálního vztahu bez závazků, 4-iné

Nezávazné sexuálne vzťahy

V sexuálnych biografiách ľudí mladšieho dospelého veku sú najčastejšie ich aktéri a aktérky v sexuálnych vzťahoch verní/é (s výnimkou promiskuitnej biografie) - tab. č.4. Predsa sa ale v sexuálnych autobiografiách vyskytujú referencie o sexuálnych otvorených nezávazných vzťahoch a častom striedaní sexuálnych partnerov/iek (tab. č.5).

Tieto zistenia podporujú tézu o prevládajúcom sexuálnom životnom štýle – „seriálnej monogamii“. Kým sú mladí ľudia v partnerskom vzťahu, vernosť je pre nich veľmi dôležitá, avšak v období medzi dvomi trvalými vzťahmi („singel“ perióda) je striedanie sexuálnych partnerov/iek a náhodné sexuálne kontakty „povolené“.

Tab. 4: Sexuálna nevera celkovo vo všetkých vzťahoch doposiaľ (324 študentov a študentiek, vek: 20-30 rokov, lokalita: Nitra)

	Vzťahovo chudobná	Monogamná	Seriálna – dlhá	Seriálna – krátka	Promiskuitná
priemer	0,5	0,1	0,6	0,7	5,0

Tab.5: Priemerný počet náhodných sexuálnych vzťahov za život podľa jednotlivých sexuálnych biografii (324 študentov a študentiek, vek: 20-30 rokov, lokalita: Nitra)

	Vzťahovo chudobná	Monogamná	Seriálna – dlhá	Seriálna – krátka	Promiskuitná
sexuálne vzťahy bez záväzkov	0,5	0,04	1,3	1,08	9,9
náhodné sexuálne kontakty	0,2	0,02	1,4	0,7	9,03

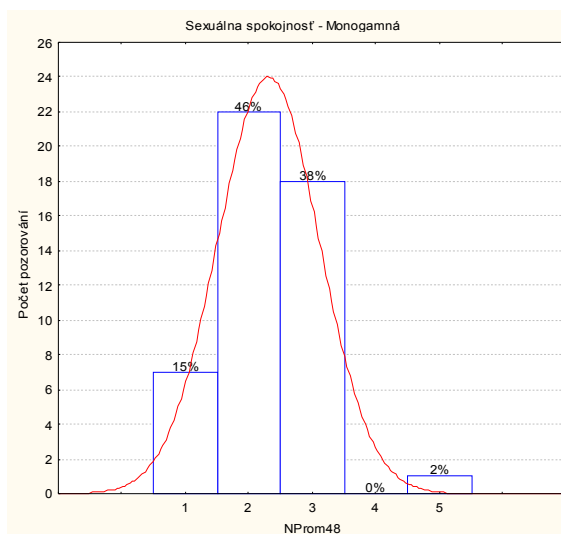
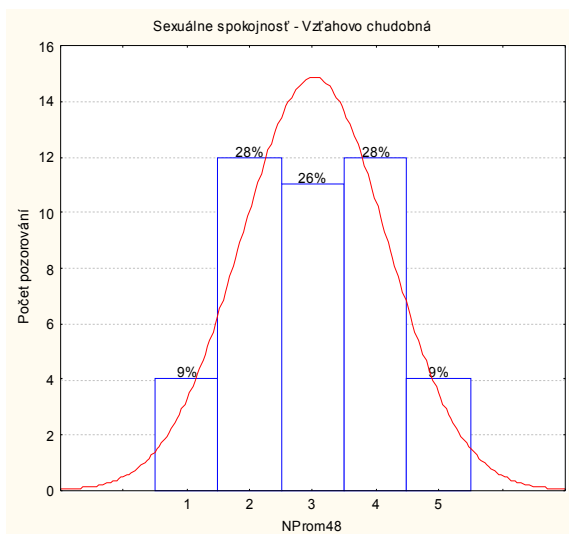
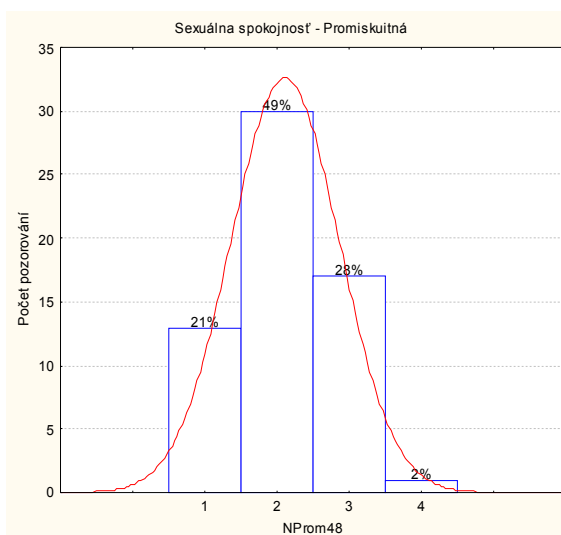
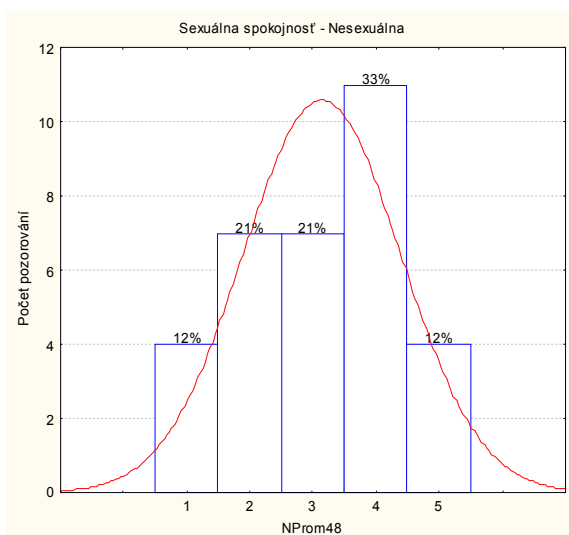
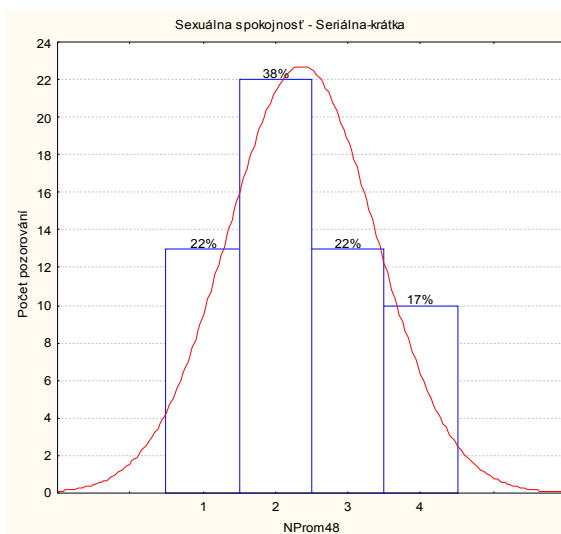
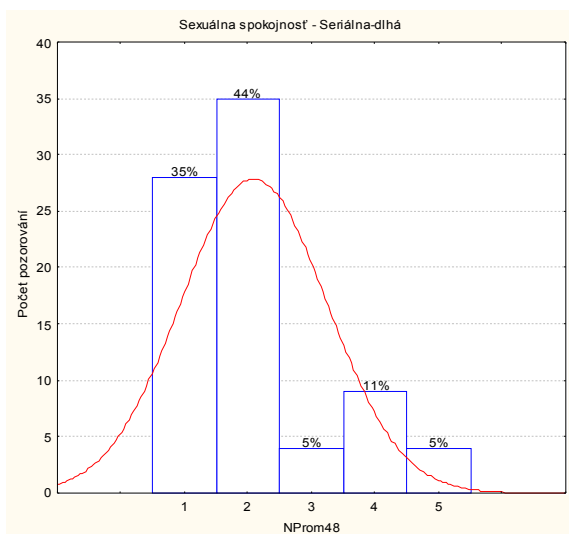
Sexuálna spokojnosť

Na základe odpovedí mužov a žien usudzujeme, že k svojmu doterajšiemu sexuálnemu životu pristupujú kriticky. V tabuľke č. 6 sú uvedené priemery odpovedí podľa sexuálnych biografii. Ako vyplýva z nižšie uvedených grafov, prežívanie sexuálnej spokojnosti je podľa jednotlivých sexuálnych biografii diferencované. Preto sme sa zamerali aj na analýzu príčin sexuálnej nespokojnosti, na základe odpovedí na otvorené otázky (tab. č.7).

Naše výskumné zistenia potvrdzujú, že sexuálna spokojnosť ako jedna z dimenzií sexuálneho zdravia je vo verejnosti výrazne podceňovaná (Lukšík et al., 2003). Možno to doložiť veľmi strohými odpoveďami respondentov a respondentiek na otvorenú otázku týkajúcu sa sexuálnej nespokojnosti. V mnohých prípadoch volili muži a ženy odpovede typu „s ničím nie som nespokojný/á“, len aby sa vyhli odpovedi a to napriek tomu, že sexuálnu nespokojnosť deklarovali v inej otázke.

Tab. 6: Sexuálna spokojnosť celkovo s doterajším sexuálnym životom (324 študentov a študentiek, vek: 20-30 rokov, lokalita: Nitra)

	Vzťahovo chudobná	Monogamná	Seriálna – dlhá	Seriálna – krátka	Promiskuitná	Nesexuálna
priemer	3,0	2,2	2,0	2,3	2,0	3,1

Legenda: 1-úplne spokojný/á, 2-spokojný/á, 3-niečo medzi, 4-nespokojný/á, 5-úplne nespokojný/á

Pokiaľ ide o sexuálnu nespokojnosť z hľadiska typu sexuálnej biografie, výsledky analýzy odpovedí na otvorené otázky, týkajúce sa sexuálnej nespokojnosti, zobrazuje tabuľka č.7. Na základe subjektívnych výpovedí respondentov a respondentiek v štádiu mladšieho dospelého veku na otázku, s čím nie sú v súčasnom sexuálnom živote spokojní/é, môžeme konštatovať, že v jednotlivých sexuálnych biografiách vystupujú do popredia rozdielne aspekty sexuálnej nespokojnosti.

Tab.7: **Sexuálna nespokojnosť** (324 študentov a študentiek, vek: 20-30 rokov, lokalita: Nitra, analýza odpovedí na otvorené otázky)

Sexuálna biografía	Sexuálna nespokojnosť (najčastejšie odpovede podľa poradia)
Nesexuálna	<ul style="list-style-type: none"> - s neskúsenosťou, málo sexuálnych skúseností - s ničím - s iniciatívou, pasívnosťou (svojou alebo partnerovou) - nátlak do sexu - pocity viny za masturbáciu
Vzťahovo chudobná	<ul style="list-style-type: none"> - stereotyp a monotónnosť - nedosahovanie orgazmu - s iniciatívou, pasívnosťou (svojou alebo partnerovou) - pochybnosti, že nenájde toho/tú pravého/pravú - nátlak do určitých sexuálnych praktík
Monogamná	<ul style="list-style-type: none"> - stereotyp a monotónnosť - s iniciatívou, pasívnosťou (svojou alebo partnerovou) - nátlak do určitých sexuálnych praktík - málo sexuálnych skúseností - netaktnosť, necitlivý a nepozorný prístup partnera - s častosťou, frekvenciou - nedosahovanie orgazmu
Seriálna – dlhá	<ul style="list-style-type: none"> - s častosťou, frekvenciou - s ničím - s iniciatívou, pasívnosťou (svojou alebo partnerovou) - neochota partnera/ky mať pohlavný styk - bolestivosť pri styku - stereotyp a monotónnosť - s neverou

Seriálna – krátka	<ul style="list-style-type: none"> - nedosahovanie orgazmu - nátlak do určitých sexuálnych praktík - s iniciatívou, pasívnosťou (svojou alebo partnerovou) - stereotyp - netaktnosť, necitlivý a nepozorný prístup partnera - málo techník, málo fantázie, neochota experimentovať - so skúsenosťou s náhodným sexom
Promiskuitná	<ul style="list-style-type: none"> - s iniciatívou, pasívnosťou (svojou alebo partnerovou) - stereotyp a monotónnosť - s nízkou frekvenciou - s neverou - netaktnosť, necitlivý a nepozorný prístup partnera - s nepoužívaním ochrany - málo techník, málo fantázie, neochota experimentovať

Závery

Ukazuje sa, že nesexuálna biografía je na ústupe a seriálne biografie sa stávajú prevládajúcimi sexuálnymi biografiami. K sexuálnemu scenáru mladej generácie patria sexuálne experimenty a dobrodružstvá a takisto viaceré partnerské sexuálne vzťahy (najčastejšie nasledujúce po sebe). „Nezvyčajní/é“ sú dnes tí/tie muži a ženy, ktorí/é vo veku 20-30 rokov nerealizovali pohlavný styk. Vernosť zostáva v partnerských vzťahoch naďalej dôležitá.

Za najrizikovejší môžeme považovať výber promiskuitnej sexuálnej biografie. Jej aktéri a aktérky v porovnaní s ostatnými sexuálnymi biografiami skôr vstupujú do sexuálneho života, majú viac sexuálnych partnerov/iek a vo svojich partnerských vzťahoch sú menej verní/é.

Pohlavné role v oblasti sexuality sa menia. Mladé ženy prebrali mnoho tradičných mužských sexuálnych spôsobov správania sa. Vyberajú si aj promiskuitnú sexuálnu biografiu, aj keď stále v porovnaní s mužmi častejšie uprednostňujú monogamnú sexuálnu biografiu. Muži rastúco referujú o seriálnych vzťahoch.

Úvahy o biografických aspektoch sexuálneho života umožňujú pochopiť príčiny, motívy a podmienky sexuálneho správania sa, z ktorých môžu učitelia pri poskytovaní „pomoci“ v školských podmienkach vychádzať.

Literatúra:

BECK-GERNSHEIM, E. 1994. Auf dem Weg in die postfamiliare Familie : Von der Notgemeinschaft zur Wahlverwandschaft. In: BECK, U.; BECK-GERNSHEIM, E. *Riskante Freiheiten*. Frankfurt: Suhrkamp, 1994, s.115-138.

HAAVIO-MANNILA, E.; KONTULA, O.; ROTKIRCH, A. 2003. Sexuelle Lebensstile in drei Generationen : Eine Analyse autobiographischer Geschichten über Sexualität und Beziehung. *Zeitschrift für Sexualforschung*, 2003, heft 02, vol. 16, s. 143-159.

LUKŠÍK, I.; SUPEKOVÁ, M. 2003. *Sexualita a rodovosť v sociálnych a výchovných súvislostiach*. Bratislava: Humanitas, 2003.

SCHMIDT, G.; STARKE, K.; MATTHIESEN, S.; DEKKER, A.; STARKE, U. 2003(a). Beziehungsformen und Beziehungsverläufe im sozialen Wandel : Eine empirische Studie an drei Generationen. *Zeitschrift für Sexualforschung*, 2003, heft 03, vol.16, s. 195-231.

STICH, J. 2003. Annäherungen an Sexualität : Ein empirisches Forschungsprojekt mit Jugendlichen. *Zeitschrift für Sexualforschung*, 2003, heft 02, vol.16, s. 99-115.

ŠVIHELOVÁ, Dagmar; HROZENSKÁ Martina. Sexuálne biografie mužov a žien.

In HELLER, Daniel; PROCHÁZKOVÁ, Jana; SOBOTKOVÁ, Irena(ed.). *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů : polarita a vzájemné obohacování : sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. Olomouc : Universita Palackého v Olomouci, 2005. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica, Psychologica 35 - suppl. Plný text příspěvku o rozsahu 10 s. je dostupný na přiloženém CD-ROM. ISBN 80-244-1059-1.